

ROLUL ECHEPELOR MULTIDISCIPLINARE ÎN ASISTENȚA FEMEILOR – VICTIME ALE VIOLENȚEI DOMESTICE

Felipa VALENTI, studentă,
Facultatea de Drept și Științe sociale
Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți
Conducător științific: **Valentina PRIȚCAN**, dr., conf.univ.

Abstract: *The research reflects the analysis of the phenomenon of domestic violence as a pressing problem in society and the role of multidisciplinary teams in assisting women victims of domestic violence. The analysis of the conceptual approaches regarding domestic violence, the causes, the forms of violence, and the consequences of this phenomenon was performed. The essence of the multidisciplinary team, the procedures for setting up the multidisciplinary teams, the responsibilities and attributions of the members, their significance in assisting women victims of domestic violence were defined. The realization of the experimental study allowed to ascertain the role of multidisciplinary teams in the assistance of women victims of domestic violence, to reflect the good practices of the specialized service of the Public Institution Family Crisis Center "SOTIS".*

Keywords: *family abuse, violent act, aggressor, feminization of violence, victim, victimization, domestic violence, human rights, multidisciplinary team, territorial multidisciplinary team, members of the multidisciplinary team.*

Violența domestică a fost și rămâne până în prezent o temă actuală de cercetare, acest subiect fiind unul îndurerat pentru toate societățile, nu doar pentru Republica

Moldova. Datele Raportului Mondial asupra Violenței și Sănătății relatează că „anual, peste un milion și jumătate de persoane își pierd viața în urma unor acte de violență (28,8 persoane la 100.000 locuitori), și multe alte victime suferă din cauza comportamentelor de acest gen.” [5]

Violența față de femei reprezintă o încălcare a drepturilor fundamentale ale omului, fapt argumentat și în Strategia națională de prevenire și combatere a violenței față de femei și violenței în familie pentru perioada 2017-2022, unde violența în familie și față de femei este declarată ca una dintre cele mai grave și răspândite infracțiuni cu care se confruntă societatea, lezând drepturile și demnitatea umană a indivizilor.” [3]

Ani la rând, diverși specialiști au activat cu scopul de a preveni și diminua fenomenul violenței în familie. Mai recent, a fost instituită Echipa Multidisciplinară care este compusă din aceiași specialiști responsabili de prevenirea fenomenului violenței în familie, ce au în mare parte de efectuat aceleași atribuții ca în trecut, la acestea adăugându-se misiunea de a colabora reciproc și în același timp cu beneficiarul, în scopul soluționării eficiente a situației de criză a beneficiarului/familiei.

Echipa multidisciplinară implicată în situațiile de violență are ca scop să rezolve cazurile unde persistă violența (în special, asupra femeilor și copiilor) prin *unirea eforturilor tuturor specialiștilor*. Echipa multidisciplinară este importantă și în prevenirea fenomenului, manifestând interes și creând opinia publică intolerantă față de fenomenul violenței față de femei. *Activitatea echipelor multidisciplinare poate contribui la schimbarea mentalității de victimă, consolidarea demnității victimei și susținerii ei în efortul de a spune nu violenței*. [2, p. 5]

Astfel, scopul investigației constă în identificarea rolului echipelor multidisciplinare în asistența femeilor - victime ale violenței domestice.

În cadrul cercetării ne propunem să aflăm dacă 1) asistența socială a femeilor-victime ale violenței domestice va fi mai eficientă în cazul când specialiștii responsabili în prevenirea și combaterea violenței în familie vor conlucra eficient între ei; 2) înțelegerea rolului și importanței funcționării echipelor multidisciplinare ca un tot întreg, sporesc eficiența acestora în asistența femeilor-victime ale violenței domestice.

Investigația s-a realizat prin aplicarea următoarelor **metode de cercetare științifică**:

- Analiza și sinteza datelor științifice din literatura de specialitate;
- Observația;
- Ghidul de interviu focalizat pe analiza rolului Echipelor multidisciplinare în asistența femeilor victime ale violenței domestice (aplicat specialiștilor ce interacționează nemijlocit cu victimele violenței în familie);
- Ghid de interviu focalizat pe analiza rolului Echipelor multidisciplinare în asistența femeilor victime ale violenței domestice (aplicat managerului instituției ce oferă servicii specializate victimelor violenței în familie);
- Analiza documentelor (au fost analizate 24 dosare personale a femeilor-victime ale violenței domestice, care au beneficiat de serviciile instituției și 5 studii de caz cu istorii de succes în soluționarea situației de criză);

Cercetarea s-a realizat în cadrul Instituției Publice Centrul de Criză Familială „SOTIS” din mun. Bălți.

Eșantionul investigației a fost constituit din 7 specialiști, membri ai echipei multidisciplinare ai Centrului „SOTIS”, care lucrează nemijlocit cu victimele violenței în familie și managerul instituției. Suplimentar, au fost analizate 5 studii de caz cu istorii de succes ale femeilor victime și 24 dosare din arhiva instituției, selectate în mod aleatoriu câte două dosare din fiecare an de existență a Centrului (din 2009 până în prezent).

Cu toate că fenomenul violenței domestice a existat cu mult înaintea recunoașterii acesteia ca problemă socială, nu există o definiție unică a conceptului. În analiza fenomenului enunțat sunt folosite mai multe noțiuni: violența în familie, violența familială, violența domestică, violența conjugală, violența între parteneri, violența de cuplu, violența intrafamilială, abuzul familial.

V. Cerneavski consideră că violența domestică poate fi definită ca „orice act violent comis de o persoană de pe poziția unui rol marital, sexual, parental sau de ocrotire, asupra altor persoane, cu roluri reciproce” [6, p. 95]. Prin această abordare se înțelege că violența domestică poate fi orice acțiune cu tentă violentă care poate fi exercitată de o persoană, care se regăsește în mai multe poziții sau roluri: mamă/tată, fiică/fiu, soție/soț, bunel/bunică, soră/frate, asupra altor membri ai familiei.

Cercetând literatura de specialitate și analizând experiențele din viața reală, ajungem să constatăm că victimă a violenței domestice poate deveni oricine. Totuși, rezultatele studiilor denotă că femeia este supusă mai frecvent agresiunilor, având vulnerabilitate sporită. În literatura de specialitate se discută despre „feminizarea violenței” în societatea contemporană [4, pp. 295-296]. Violența asupra genului feminin este recunoscută la nivel mondial, iar Republica Moldova nu este o excepție. Datorită puterii de dominare în familie, femeia cade mai ușor pradă agresiunilor.

Conform *Legii nr.45 din 01.03.2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie*, în vederea asigurării unei abordări sistemice a protecției și asistenței victimelor violenței în familie, desfășurării activităților comune de prevenire și combatere a violenței în familie, inclusiv a activităților menționate la alin. (7), specialiștii abilitați se desemnează, prin ordinul conducătorului, în echipa multidisciplinară teritorială. Deci, în cazurile de violență în familie sunt responsabili mai mulți actori, ce sunt obligați să acționeze conform legii nr. 45 din 01.03.2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie. [1]

Implicarea specialiștilor în soluționarea/depășirea situației traumatizante este de maximă importanță în cazurile de violență în familie. Nu este însă în de ajuns implicarea unui singur specialist, se necesită analiza cazului de către mai mulți specialiști, cu funcții, roluri și specialități diferite, pentru analiza cazului din perspective multiple, interdisciplinare și pentru o abordare integrală a situației în scopul identificării celei mai bune traiectorii de soluționare a cazului.

În scopul cercetării, au participat la interviu 7 specialiști din instituție, care intră în componența echipei multidisciplinare: trei asistenți sociali, doi psihologi, un asistent medical și un jurist. Intervievații au acumulat următorul stagiul în *lucrurile cu femeile victime*: 4 luni, 1 an și 10 luni, 2 ani și 2 luni, 2 ani și jumătate, 2 ani și 7 luni, 3 ani, 3 ani și 2 luni (figura 1).

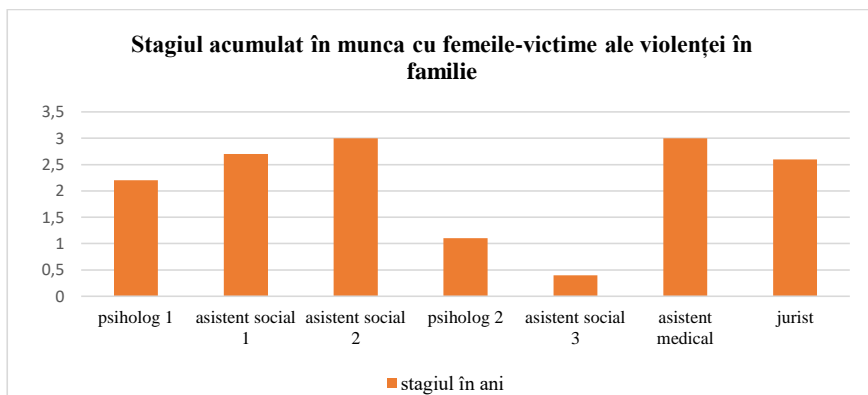

Figura 1. *Stagiul acumulat în munca cu femeile-victime ai violenței în familie*

Dacă vorbim *cât de mult contează colaborarea* dintre specialiștii menționați mai sus *în asistența femeilor victime ale violenței în familie*, atunci, pentru obținerea unor rezultate eficiente în soluționarea cazurilor de violență în familie, colaborarea este cea mai importantă.

Colaborarea specialiștilor trebuie neapărat să existe în echipă, pentru ca aceasta să fie eficientă. Doar prin colaborarea fructuoasă se va obține un rezultat așteptat în cazurile de violență în familie. Fiecare specialist realizează obiectivele sale vis-a-vis de fiecare beneficiar al Centrului, fie matur sau copil, în funcție de spectrul de posibilități și capacități individuale ale beneficiarilor.

Specialiștii consideră colaborarea foarte importantă. Conlucrând, pot împărtăși idei, soluții privind rezolvarea cazului. Există elemente ce le pot rezolva doar prin colaborare.

Întrebați despre *valoarea echipei multidisciplinare (EMD)*, specialiștii consideră că EMD-urile sunt foarte binevenite la nivel de instituție pentru a oferi servicii sociale cât mai calitative pentru femeile-victimele ale violenței domestice, potențiale victime și copiii lor. Echipa multidisciplinară este foarte benefică pentru victimele violenței. Aici sunt concentrați specialiștii de care femeile au nevoie în soluționarea problemelor sale. Munca în echipă oferă posibilități mai mari în soluționarea reușită a cazurilor de violență familială.

Fiind întrebați *cât pot contribui specialiștii în soluționarea cazurilor de violență asupra femeii, cât pot rezolva singuri și cât în echipă, estimând în procente*, specialiștii ne-au oferit următoarele răspunsuri (figura 2):

- Nu putem estima în valori procentuale partea contributivă a fiecărui specialist, deoarece de la caz la caz, necesitățile beneficiarilor sunt foarte diverse. În unele cazuri, 60% e nevoie de psiholog, de intervenția acestuia ca specialist, dacă există probleme foarte acute de ordin psihologic, în alte cazuri un procent mai mare îi revine asistentului social, deoarece prin colaborarea sa, specialistul poate să asigure găsirea unui loc de muncă. Există cazuri în care relevanța maximă revine muncii juristului, deoarece ține de soluționarea unor probleme juridice, cum ar fi, depunerea unei cereri de divorț.

- Fiecare victimă poate solicita diferite servicii: psihologice, juridice, sociale, medicale. Importanța fiecărui serviciu este majoră, doar că la fiecare caz specialistul se implică diferit (în majoritatea cazurilor 30% pot soluționa singură);
- 30% aș rezolva singură și 70% în echipă (au răspuns 2 persoane);
- 30% singură, iar în echipă cazul poate fi soluționat 100%;
- Singură 20%, în echipă 99%;
- Inițial mă gândesc că 30-50% aș putea rezolva singură, dar conștientizez că fără echipă nu ai putea face nimic. Totul depinde de caz.

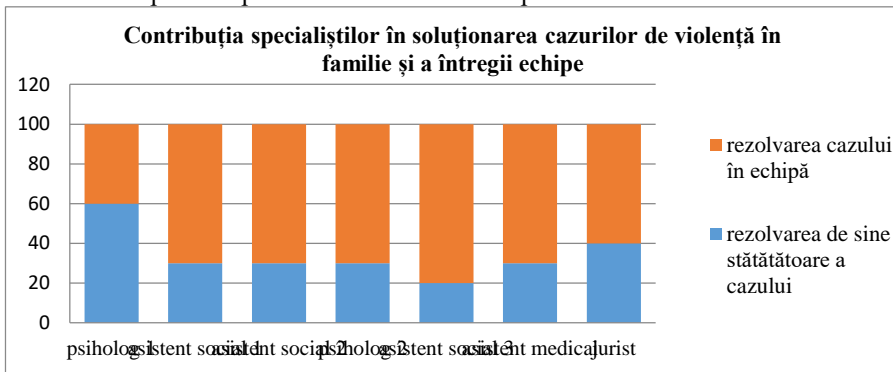

Figura 2. Valoarea fiecărui specialist în intervenția cazurilor de violență și valoarea unei echipe

La ședințele EMD, în afară de membrii echipei multidisciplinare, se întâmplă să participe și alte persoane. După necesitățile fiecărui beneficiar, pot fi invitate și alte persoane din afara instituției. Uneori la ședința EMD sunt invitați asistenți sociali comunitari din DGASPF mun. Bălți sau din raioane, specialiștii principali, inspectorii de poliție de sector, rudele beneficiarilor sau persoane din alte structuri care au lucrat cu cazul.

Cel mai frecvent sunt invitați asistenții sociali comunitari din cadrul DGASPF mun. Bălți, specialistul principal și polițistul de sector, cu care avem o colaborare foarte productivă (figura 3).

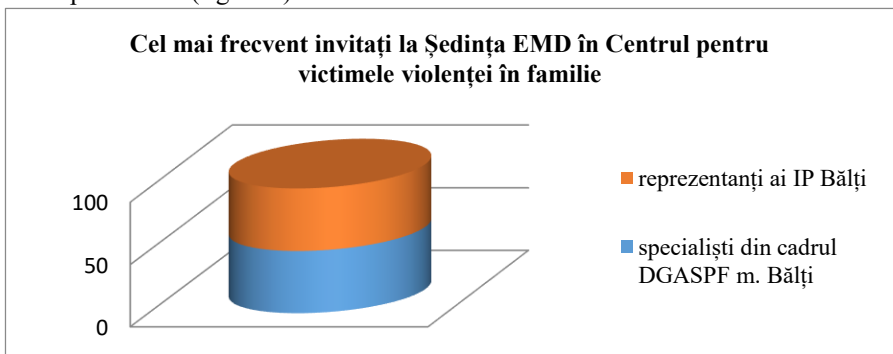

Figura 3. Invitații frecvenți la ședințele EMD din Centrul „SOTIS”, Bălți

De obicei, victimele violenței în familie ajung în Centrul „SOTIS” prin mai multe căi, fie sunt referite de către DGASPF din municipiul Bălți, APL din alte raioane, Inspectoratul de Poliție, alte instituții din Bălți sau cerere personală (figura 4).

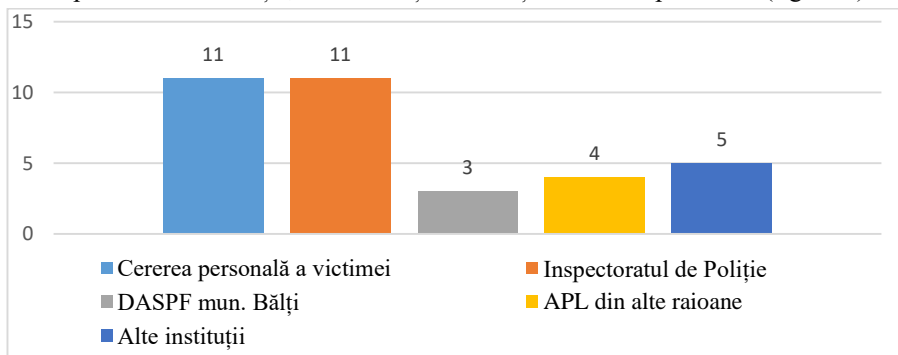

Figura 4. Direcționarea în plasament a femeilor-victime în anul 2019

Despre conștientizarea menirii echipei multidisciplinare în instituție, specialiștii argumentează că în mare parte cunosc cu adevărat misiunea EMD. În cadrul instituției, fiecare specialist cunoaște rolul său și îl îndeplinește conștiincios. Misiunea și rolurile EMD sunt prezentate specialiștilor înainte de încadrarea acestuia în echipe la nivel de instituție.

Membrii EMD consideră că are o importanță majoră de a înțelege rolul EMD în asistența femeilor victime a violenței domestice, deoarece unele acțiuni/intervenții survin din cele anterioare și, dacă nu ar exista o legătură strânsă între membrii EMD, nu s-ar interveni oportun în anumite cazuri. Prin unificarea eforturilor și a contribuției specialiștilor competenți cazurile se soluționează cu succes.

Vorbind despre frecvența obținerii unui rezultat așteptat sau pozitiv în cazurile asistate, intervievații au oferit următoarele răspunsuri:

- cu toate că munca este una majoră cu fiecare caz în parte, nu întotdeauna se obține un rezultat așteptat de la beneficiar.
- practic în 80% din cazuri obțin un rezultat pozitiv.
- în majoritatea cazurilor rezultatele sunt cele așteptate.
- cu părere de rău, majoritatea beneficiarelor au ajuns într-un ciclu al violenței prin care trec de ani buni. În pofida suportului oferit pe perioada de rezidență, ele se reîntorc la agresor, fapt care se repetă de câteva ori pentru a înțelege victima că agresorul nu se va schimba. Dintre cazurile asistate concluzionez că 50% la 50% din cazuri sunt rezolvate cu succes.
- frecvența obținerii unui rezultat așteptat este la un nivel mediu.
- în 70% din cazuri este rezultat așteptat.
- în funcție de caz, sunt situații care se rezolvă în câteva zile (în cazuri de isterie), avem cazuri medii unde este nevoie de o lună poate pentru a-l educa pe agresor și cazuri ce pot dura, unde se opun ambii, atunci situația tensionată predomină și nu mai vezi rezolvarea. Aceste cazuri se termină, de obicei, cu divorț, decăderea din drepturi părintești, custodie etc.

Au fost examinate 24 dosare din arhiva Centrului, realizate de la începutul înființării acestuia (2009), până în prezent (2020), și anume din fișele completate de beneficiară la intrarea în plasament unde scriu date despre cauza adresării la Centru, ce ajutor așteaptă să primească și alte fișe despre caz completate conform metodologiei managementului de caz.

Conform conținutului dosarelor analizate, majoritatea femeilor au menționat cauza adresării la Centru - violența în familie cauzată de concubin în cea mai mare parte a cazurilor, de soț sau părinți. O treime au menționat și lipsa locului de trai sigur.

O întrebare la care răspund beneficiarele la venirea în plasament este „Întrebarea-cheie pentru dvs. la momentul actual?”. Femeile-victime ale violenței în familie au dat următoarele răspunsuri: *să-mi oferiți susținere și ajutor în rezolvarea problemelor personale; să-mi legalizez locul aflării; ajutor în angajarea în câmpul muncii; cum să găsesc ieșire din situație; să mă reabilitez; trai temporar, alimentație, lucrul cu specialității; să-mi permiteți să mă aflu la Centru până la Ședința de judecată, suport în scoaterea din casă a concubinului; apărare de soț; trai și servicii sociale; ajutor în rezolvarea problemelor ce există în familie; ajutor și suport din partea Centrului, psihologului, juristului, rezolvarea situației de criză; nevoie de siguranță; copiii să frecventeze școala, grădinița, iar eu să mă angajez la lucru.*

Când femeilor-victime ale violenței în familie li s-a adresat întrebarea „Ce ajutor așteptați să primiți de la Centrul SOTIS?”, am primit următoarele răspunsuri: *să fiu susținută pentru a-mi reface relațiile cu familia; îndreptarea în direcția exactă a acțiunilor mele, sprijin juridic; angajarea la muncă; susținere morală; sprijin în soluționarea problemei; ajutor social, psihologic; întocmirea actelor pentru divorț, ajutor umanitar; trai temporar până la găsirea unei chirii; ajutor juridic - pentru rezolvarea până la capăt a problemelor; să fiu protejată de soț; să mă angajez ca să acumulez bani pentru chirie; plasament temporar în Centru; asistență socială, psihologică, alimentație, susținere; ajutor, protecție.*

Conform actelor, femeile aflate în plasament au primit servicii în următoarea proporție: 13 din 24 cazuri analizate au primit asistență medicală, juridică și servicii educative, 19 din 24 de femei au primit servicii psihologice și 20 – servicii sociale (figura 5).

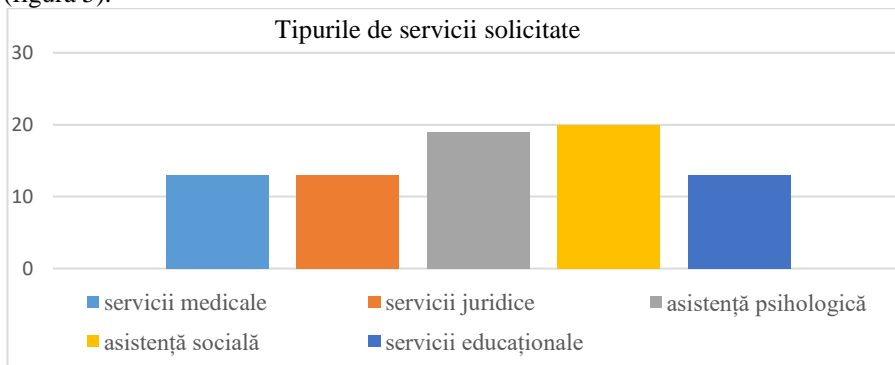

Figura 5. Serviciile oferite femeilor-victime (din analiza celor 24 dosare selectate)

Încheierea fiecărui caz a avut loc în moduri diverse. Multe din femeile-victime ale violenței în familie au mers în chirie după perioada de plasament (8 cazuri), unele au decis să se întoarcă la soț sau concubin (5 cazuri), altele s-au întors în propria locuință sau la rudele lor (9 femei), câteva au fost obligate să părăsească instituția, după ce au încălcat regulile de trai în Centru (2 cazuri).

Concluzii: Violența în familie afectează până în prezent o categorie mare de femei. Violența domestică poate fi exercitată de oricine, iar cine este tentat să o facă, nu este interesat de contextul și împrejurările care sunt, fiind lipsit de control asupra propriilor emoții.

Echipa multidisciplinară implicată în situațiile de violență are ca scop să rezolve cazurile de violență prin unirea tuturor eforturilor specialiștilor. Ea este importantă și în prevenirea fenomenului, manifestând interes și creând opinia publică intolerantă față de fenomenul violenței față de femei.

Pentru o soluționare eficientă a cazului, nu este îndeajuns implicarea unui singur specialist, se necesită aprofundarea în caz a mai multor specialiști, cu funcții și roluri profesionale diferite, pentru analiza cazului din diferite unghiuri și pentru o abordare integrală a situației, în scopul identificării celei mai bune traiectorii de soluționare a cazului.

Centrul „SOTIS” oferă femeilor-victime servicii în funcție de necesitățile acestora. Fiecare caz este asistat conform *Planului Individualizat de Asistență* elaborat de fiecare categorie de specialiști împreună cu beneficiarul de servicii, care mai apoi este comasat în unul general de către asistentul social din instituție.

Membrii echipei nu delimitează un rol anume fiecărui specialist, argumentând că lucrul în echipă este prioritar pentru a găsi cheia soluționării cu succes a cazului. Fiecare membru își realizează atribuțiile sale conform *Fișei de post* și specialității deținute, iar în echipă lucrează pentru binele beneficiarului și nu în detrimentul lui. Dacă fiecare membru al EMD lucrează calitativ, atunci rolul lui este unul valoros.

În unele cazuri este nevoie de intervenția altor specialiști, decât a celor din instituție. În acest scop, Centrul colaborează cu instituții și organizații din mun. Bălți și alte raioane pentru a asigura victimelor depășirea situației de criză.

Conform opiniei specialiștilor implicați în cercetare, membrii echipei se implică maxim pentru soluționarea situațiilor de criză a femeii-victime ale violenței în familie. Fiecare își îndeplinește atribuțiile sale și optează pentru soluționarea cât mai eficientă a cazurilor. Totodată, responsabilitatea nu poate fi transferată doar pe umerii specialiștilor, iar victima trebuie să depună efort și să fie dispusă spre cooperare cu echipa multidisciplinară pentru soluționarea problemelor sale.

Este de importanță majoră de a înțelege rolul EMD în asistența femeilor-victime ale violenței în familie, deoarece unele acțiuni și intervenții survin din cele anterioare și, dacă nu ar exista o legătură strânsă între membrii EMD, nu s-ar interveni oportun în anumite situații. Dacă fiecare ar înțelege cu adevărat rolul EMD, ar spori eficiența rezolvării cazurilor de violență domestică. Doar prin unificarea eforturilor și a specialiștilor competenți putem obține istorii de succes.

Bibliografie:

1. *Legea nr.45 din 01.03.2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie*. In: 18.03.2008, Monitorul Oficial, nr. 55-56.
2. RUSNAC, Svetlana, GONȚA, Victoria, MĂRGINEANU, Lilia, ZMUNCILA, Ludmila. *Asistența multidisciplinară a cazurilor de violență în familie: programe analitice pentru ciclul masterat*. Chișinău: ULIM, 2010. 108 p. ISBN 978-9975-4064-2-4.
3. *Strategia națională de prevenire și combatere a violenței față de femei și violenței în familie pentru perioada 2017-2022* [online] [citată 12.09.2019]. Disponibil: http://www.calm.md/public/files/proiecte_de_acte_normative/ministerul_muncii_/violenta_2017_2022/ro_3800_Strategie-vf-proiect-03.05.2017.pdf.
4. TURLIUC, Maria Nicoleta, TOBOLCEA, Iolanda et. al. *Violența în familie între stigmatizare, acceptare socială și intervenție terapeutică*. Iași: Ed. Universității „Al. I. Cuza”, 2008. 347 p. ISBN 978-973-703-357-4.
5. *Violența și abuzul în familie și societate* [online] [citată 12.10.2019]. Disponibil: <https://dgaspctr.ro/violenta-si-abuzul-in-familie-si-societatea/>.
6. VÎRLAN, Maria, CARATA, Dumitru, LAPOȘINA, Emilia et. al. *Asistența socială – un răspuns la problematica grupurilor de risc*. Chișinău: UPS „Ion Creangă”, 2013. 325 p. ISBN 978-9975-46-181-8.